

Kết hợp phương pháp thuyết trình và phương pháp trực quan trong dạy học các môn Lý luận chính trị ở trường cao đẳng, đại học

Đinh Thị Huệ*

**ThS. Trường Đại học Đồng Nai*

Received: 25/8/2023; Accepted: 30/8/2023; Published: 06/9/2023

Abstract: *Combining the presentation method and the visual method in teaching is an appropriate choice to teach the content of political theory subjects to students at universities and colleges. This method helps learners easily absorb general and abstract theoretical knowledge, and at the same time creates an exciting, positive, active attitude in learning, and trains presentation and presentation skills. group work, skills in using technical equipment in learning. Therefore, in order to improve the effectiveness of teaching and learning political theory subjects in universities and colleges today, universities and political theory lecturers need to promote the combination of the above teaching methods. regularly and synchronously.*

Keywords: *Student, political theory, awareness, worldview, dialectic.*

1. Đặt vấn đề

Trong lý luận dạy học, việc kết hợp các phương pháp (PP) dạy học với nhau và giữa các PP dạy học với phương tiện dạy học có vai trò và vị trí quan trọng. Đó là nguồn cung cấp thông tin phong phú, đa dạng, giúp sinh viên (SV) lĩnh hội tri thức một cách cụ thể, chính xác, là con đường tốt nhất tiếp cận với hiện thực khách quan. Nội dung các môn *Lý luận chính trị* hầu hết các khái niệm, phạm trù, quy luật mang tính trừu tượng hóa, khái quát hóa cao và đều bắt nguồn từ thực tiễn.

Việc kết hợp PP thuyết trình (PPTT) với phương pháp trực quan (PPTQ) trong giảng dạy là một trong những PP quan trọng để tổ chức các hoạt động nhận thức cho SV nghiên cứu lý luận môn học thông qua các sự vật, hiện tượng có trong thực tiễn.

Phương pháp kết hợp PPTT với PPTQ trong giảng dạy là cầu nối giữa lý thuyết với thực tiễn giúp SV hình thành tri thức, kỹ năng và thái độ, niềm tin vào tri thức. Vì vậy, việc kết hợp PPTT với PPTQ đang là một trong những hướng ưu tiên, khâu đột phá để thực hiện thành công đổi mới PPDH môn *Lý luận chính trị*, nâng cao chất lượng dạy học ở trường đại học, cao đẳng (ĐH, CĐ).

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Phương pháp thuyết trình và phương pháp trực quan trong dạy học các môn Lý luận chính trị trong các trường đại học, cao đẳng

Thuyết trình phù hợp để trình bày những vấn đề lý luận cho một số lượng lớn người nghe. Trong một

khoảng thời gian nhất định, người thuyết trình có thể cung cấp cho người nghe một khối lượng kiến thức, thông tin lớn về một vấn đề hoặc nhiều vấn đề. Đây chính là điểm đặc trưng, là lợi thế của thuyết trình.

Thuyết trình là một cách thức truyền tải thông tin cho người nghe thông qua phương tiện chủ yếu là lời nói, cử chỉ, điệu bộ, ánh mắt... PPTT trong giảng dạy các môn *Lý luận chính trị* là phương pháp GV sử dụng ngôn ngữ và phi ngôn ngữ để thuyết minh một nội dung kiến thức nhất định theo một hệ thống chủ động trước lớp SV bị động nhằm đạt được mục đích và nhiệm vụ dạy học đề ra.

Điểm nổi bật của PP này là tính chất thông báo trong lời giảng của GV, còn SV thì tiếp nhận một cách thụ động những thông tin đó mà không cần tác động gì đến đối tượng nghiên cứu. Họ chỉ nghe, nhìn theo lời giảng của GV và ghi nhớ. PP này cho phép SV chỉ đạt tới trình độ tái hiện của sự lĩnh hội tri thức.

PP thuyết trình có ba dạng cơ bản gồm: PP kể chuyện, giảng giải, diễn giảng (ba PP này có quan hệ chặt chẽ với nhau, đều thuộc nhóm PP dùng lời).

PPTT có một số ưu điểm như sau: PPTT đã chuyển tải đến người học một khối lượng lớn thông tin cần thiết cho số lượng lớn SV trong một thời gian ngắn; cung cấp cho người học những thông tin cập nhật, chưa kịp trình bày trong các tài liệu, giáo trình; với PPTT giảng viên bằng ngữ điệu, âm thanh, sự biểu cảm sẽ có khả năng lôi cuốn, kích thích sự tập trung, chú ý, phát triển trí nhớ và óc tưởng tượng, đồng thời có tác dụng giáo dục niềm tin, tình cảm cao đẹp cho SV.

Bên cạnh đó, PPTT có một số nhược điểm sau: thu được rất ít thông tin phản hồi từ người học, người thuyết trình không nắm được mức độ hiểu bài của người học để điều chỉnh nội dung và PPTT cho phù hợp; mức độ lưu giữ thông tin của người học rất ít; tính cá thể hóa trong dạy học thấp; ít có sự tham gia tích cực của người học, bài học dễ dẫn đến đơn điệu, nhàm chán.

Thực quan là PP giảng dạy dùng những vật cụ thể hay ngôn ngữ, cử chỉ làm cho học sinh có được hình ảnh cụ thể về những điều được học.

Phương tiện dạy học thực quan là “tập hợp những đối tượng vật chất được GV sử dụng với tư cách là những phương tiện tổ chức, điều khiển hoạt động nhận thức của người học, qua đó thực hiện những nhiệm vụ dạy học”. Đồng thời, phương tiện dạy học thực quan là “những phương tiện (công cụ) mà GV và HS sử dụng trong quá trình dạy học nhằm cung cấp tri thức, rèn luyện kỹ năng cho HS thông qua sự tri giác trực tiếp bằng các giác quan”

Các phương tiện kỹ thuật dạy học được chế tạo bởi các ngành công nghiệp có tính chất chuyên nghiệp, có cấu tạo, vật liệu tính năng kỹ thuật phức tạp, gồm có:

Các phương tiện kỹ thuật nghe - nhìn: băng, đĩa ghi âm, các thiết bị thu phát âm và tăng âm như loa, chuông, còi, đĩa hình (video), ti vi, đèn chiếu, máy chiếu...

Các phương tiện tương tác mạnh có tính năng sử dụng chung (đa chức năng): máy tính điện tử, các phần mềm dạy học trên máy vi tính, các phần mềm sử dụng trên mạng.

PPTQ có những ưu điểm và nhược điểm nhất định như sau: PPDH trực quan tạo điều kiện phát triển ở SV hứng thú nhận thức, năng lực quan sát, năng lực phân tích, tổng hợp các hiện tượng, rút ra các kết luận đúng đắn, huy động vốn kinh nghiệm của cá nhân; PPDH trực quan làm tăng năng suất lao động và làm thay đổi phong cách tư duy và hành động của GV và SV.

Tuy nhiên, nếu lạm dụng sẽ làm cho người học phân tán sự chú ý, thiếu tập trung vào các dấu hiệu bản chất, hạn chế phát triển tư duy lý luận, trừu tượng. Có nhiều lúc hình thành ở SV xu hướng tư duy siêu hình máy móc, xem sự vật hiện tượng trong sự tách rời, cô lập với sự vật, hiện tượng khác; khi sử dụng PPDH trực quan, giảng SV và SV phải tốn nhiều thời gian và công sức để chuẩn bị cho một khối lượng đơn vị kiến thức ít; PPDH trực quan không đem lại hiệu quả kinh tế, gây tốn kém cho nhà trường, SV và SV khi thực hiện.

2.2. Tính hiệu quả của việc kết hợp PPTT và PPTQ

trong dạy học các môn Lí luận chính trị trong các trường ĐH, CĐ

Kết hợp PPTT với PPTQ trong giảng dạy môn Lí luận chính trị cũng được hiểu là gắn PPTT với PPTQ với nhau nhằm phát huy những ưu điểm và khắc phục những nhược điểm của các PPDH trong quá trình giảng dạy môn Lí luận chính trị ở trường ĐH, CĐ. Việc kết hợp hai PP trên cho chúng ta thấy ưu điểm của PPTT chính là nhược điểm của PPTQ và ngược lại.

Việc kết hợp PPTT với PPTQ trong dạy học môn Lí luận chính trị là phù hợp. Bởi vì, sự lựa chọn kết hợp PPTT với PPTQ xuất phát từ những lý do sau: việc kết hợp PPTT với PPTQ là vận dụng nguyên tắc thống nhất giữa lý luận và thực tiễn trong giảng dạy môn Lí luận chính trị.

Theo quan điểm của Chủ nghĩa Mác – Lênin giữa lý luận và thực tiễn có mối quan hệ với nhau; mỗi PP có một thế mạnh riêng trong việc hoàn thành các nhiệm vụ dạy học; việc lựa chọn PPDH còn dựa vào khả năng lưu trữ thông tin.

Kết hợp PPTT với PPTQ trong dạy học môn Lí luận chính trị đem lại hiệu quả trong dạy học:

**Về kiến thức*, SV hiểu đúng tri thức, hiểu chính xác tri thức được GV truyền tải. GV thuyết trình về một nội dung, đặc điểm, dấu hiệu nhận biết của một sự vật, hiện tượng, sinh viên sẽ có những biểu tượng khác nhau. Trong đó, có những biểu tượng có thể đúng có thể sai. Vì thế, GV kết hợp PPTT với PPTQ sẽ khắc phục được những biểu tượng sai của SV về sự vật, hiện tượng, giúp SV biết và hiểu đúng về nội dung tri thức và sự vật, hiện tượng.

Chẳng hạn, khi GV giới thiệu về tính giản dị và tiết kiệm của Bác thông qua hình ảnh đôi dép cao su được làm từ lốp chiếc xe ô tô bị hỏng. Nếu GV chỉ thuyết trình không thì có thể nhiều sinh viên sẽ hình dung ra đôi dép cao su với những hình dạng khác nhau theo miêu tả và không biết chính xác nó thế nào.

Nếu GV vừa thuyết trình vừa trình chiếu hình ảnh đôi dép cao su cho SV quan sát, thì chắc chắn 100 % SV đều biết đôi dép cao su của Bác như các em được nhìn thấy. Như vậy, việc kết hợp PPTT với PPTQ trong giảng dạy môn *Lí luận chính trị* giúp SV hiểu đúng tri thức, tự tìm kiếm tri thức và có thể rèn luyện kỹ năng học tập.

**Về kỹ năng*, SV hiểu đúng tri thức sẽ vận dụng tri thức đó phù hợp với điều kiện và hoàn cảnh thực tế. Với cách thức truyền đạt của GV, SV rèn luyện cho mình một kỹ năng lĩnh hội tối ưu và hiệu quả nhất. Bên cạnh, lĩnh hội tri thức, SV sẽ rèn luyện kỹ năng

phân tích, đánh giá các sự vật, hiện tượng thông qua các biểu tượng, dấu hiệu của nó.

**Về thái độ*, việc kết hợp PPTT với PPTQ trong giảng dạy môn Lí luận chính trị tạo bài giảng sinh động phong phú tránh nhàm chán, kích thích tinh thần học tập của SV; giảm tính hàn lâm, trừu tượng của lý luận thông qua các phương tiện trực quan; hình thành cảm xúc tình cảm, niềm tin; khắc phục nhược điểm của PPTT với PPTQ trong dạy học; nâng cao khả năng tư duy lý luận cho SV.

2.3. Giải pháp nâng cao hiệu quả kết hợp PPTT và PPTQ trong dạy học môn Lí luận chính trị trong các trường ĐH, CĐ

- Để thực hiện dạy học môn Lí luận chính trị theo phương án kết hợp PPTT với PPTQ đòi hỏi các cấp lãnh đạo, quản lý của trường Đại học Đồng Nai, Bộ môn Lý luận chính trị, cần tiến hành một số công việc cần thiết như:

Một là, Xây dựng kế hoạch đổi mới PPDH theo hướng kết hợp PPTT với PPTQ trong dạy học môn Lí luận chính trị, tổ chức thực hiện kế hoạch, tổng kết rút kinh nghiệm và mở rộng ứng dụng vào các môn học khác trong toàn trường.

Hai là, Đảm bảo các điều kiện vật chất, tập huấn chuyên môn cho việc thực hiện các thiết kế bài giảng theo hướng kết hợp PPTT với PPTQ trong dạy học môn Lí luận chính trị

Điều kiện này có vị trí rất quan trọng quyết định đến các điều kiện khác. Điều kiện này được đảm bảo cũng có nghĩa các điều kiện khác sẽ được thực hiện và việc kết hợp PPTT với PPTQ sẽ đem đến hiệu quả cao trong việc nâng cao chất lượng dạy và học môn Lí luận chính trị trong nhà trường.

Ngoài ra, việc kết hợp PPTT với PPTQ không thể đạt hiệu quả cao nếu như không có sự hỗ trợ của CSVC: trường, lớp, phòng học, thư viện, các phòng học chuyên dụng... Đặc biệt, phương tiện dạy học hiện đại như máy tính, máy chiếu đa năng, internet, các phần mềm dạy học... Bên cạnh những phương tiện dạy học đơn giản, thủ công, phương tiện hiện đại đã có những ích lợi to lớn giúp GV có thể vận dụng linh hoạt kết hợp với những PP truyền thống tạo nên tính phong phú sinh động hấp dẫn cho bài giảng. Từ đó, kích thích hứng thú học tập cho SV, tạo điều kiện SV tìm tòi và vận dụng sáng tạo kiến thức vào cuộc sống.

Cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học là một trong những điều kiện quan trọng để GV thực hiện thành công kết hợp PPTT với PPTQ. Nếu quá trình thực hiện thiếu CSVC và trang thiết bị hiện đại thì quá trình dạy học có kết hợp PPTT với PPTQ sẽ gặp rất nhiều khó khăn. Cho nên Trường Đại học Đồng Nai đang

trong giai đoạn đầu tư xây dựng CSVC và trang thiết bị hiện đại phục vụ cho công tác giảng dạy và học tập thuận lợi.

Để thiết bị đưa lại kết quả cao cho một quá trình sư phạm, khi sản xuất các thiết bị dạy học phải xuất phát từ những dự kiến PP có thể thực hiện trong quá trình dạy học. Vì vậy, việc đảm bảo các CSVC, trang thiết bị là điều kiện để thực hiện thành công việc đổi mới PPDH và kết hợp PPTT với PPTQ trong giảng dạy môn Lí luận chính trị.

3. Kết luận

Đổi mới PPDH đại học là một yêu cầu tất yếu của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Đổi mới dạy học không có nghĩa là thay thế tất cả các PP truyền thống bằng PP mới mà là tích cực hóa các PP truyền thống theo hướng tích cực, phát huy tính chủ động sáng tạo của SV, kết hợp sử dụng các phương tiện dạy học hiện đại vào dạy học nhằm nâng cao chất lượng dạy học. Trong đó, việc kết hợp PPTT với PPTQ trong giảng dạy được coi là giải pháp tối ưu và có hiệu quả trong việc nâng cao chất lượng giảng dạy môn Lí luận chính trị ở Trường Đại học Đồng Nai.

Việc kết hợp PPTT với PPTQ trong giảng dạy môn Lí luận chính trị đã đem lại hiệu quả nhất định, góp phần phát huy những ưu điểm và khắc phục những nhược điểm của các PP dạy học truyền thống. Khi thực hiện kết hợp PPTT với PPTQ trong giảng dạy môn Lí luận chính trị, SV được trang bị một khối lượng kiến thức phong phú, chính xác; hình thành, rèn luyện kỹ năng và PP học tập hiệu quả, vận dụng kiến thức đã học và giải quyết những vấn đề của bản thân trong cuộc sống; xây dựng niềm tin cho SV vào tính khách quan, khoa học của những tri thức môn học, niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng và Nhà nước.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo, (số 15/1999/CT-BGD&ĐT), *Chỉ thị về việc đẩy mạnh hoạt động đổi mới phương pháp giảng dạy và học tập trong các trường sư phạm*. Hà Nội
2. Nguyễn Văn Cư (2007), *Giáo trình phương pháp dạy - học chủ nghĩa xã hội*. NXBGD. Hà Nội
3. J.M.Denomme, M.Roy (2000), *Tiến tới một phương pháp sư phạm tương tác*, NXB Thanh niên. Hà Nội
4. Hoàng Phê (Chủ biên), (2010), *Từ điển tiếng Việt*, NXB Từ điển Bách khoa. Hà Nội
5. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), *Giáo trình Triết học*, NXB Chính trị Quốc gia sự thật. Hà Nội
6. Phạm Văn Đồng (1994), *"Phương pháp dạy học và phát huy tính tích cực - Một phương pháp vô cùng quý báu"*, TC Nghiên cứu Giáo dục. Hà Nội